

УДК [331.25:336.14:368.94]:061.1(410)

НОВІТНІ ТЕНДЕНЦІЇ УРЯДОВОГО РЕФОРМУВАННЯ ПЕНСІЙНОЇ СИСТЕМИ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

Василь Зеленко

Національний університет «Львівська політехніка», Львів, Україна

Резюме. Досліджено еволюцію пенсійної системи Великої Британії, яка вважається однією з найстаріших та найефективніших у Європі. Автор підкреслює, що попри тривалу історію функціонування, система пенсійного забезпечення постійно зазнає змін під впливом демографічних та соціально-економічних викликів. Однією з основних проблем для пенсійної системи є зростаюче старіння населення, що збільшує навантаження на платників соціальних внесків і державний бюджет, з якого фінансується базова пенсія. У зв'язку з цим акцентується увага на необхідності безперервного удосконалення механізмів пенсійного забезпечення. Розглянуто трирівневу структуру британської пенсійної системи: базову пенсію, державні пенсії за вислугою років та недержавні накопичувальні програми. Вказано, що через демографічні проблеми (старіння населення) відбувається поступовий перехід до схем з визначеними внесками та зменшення поширеності схем із визначеними виплатами. Значну увагу приділено вивченню впливу автоматичної реєстрації працівників до пенсійних програм, що дозволило суттєво збільшити охоплення населення пенсійними накопиченнями. Особливий інтерес для дослідження становлять дані статистики щодо збільшення чисельності учасників пенсійних програм і збільшення обсягів інвестицій до пенсійних фондів. Автор звернув увагу на проблеми недостатнього рівня внесків у недержавному пенсійному секторі, збільшення частки самозайнятих осіб без пенсійного захисту, а також майбутні наслідки підвищення пенсійного віку для жінок. Відзначено, що такі реформи негативно вплинули на домогосподарства з низьким рівнем доходів та призвели до зростання бідності серед жінок старшого віку. Зроблено висновок, що у Великій Британії найвищі ризики в умовах демографічного навантаження несуть молоді покоління. Однак позитивним є той момент, що саме молодь має більше часу для адаптації, а держава – для проведення подальших кроків з реформування пенсійної системи, зокрема в плані коригування публічної політики щодо створення справедливіших умов для пенсіонерів у майбутньому.

Ключові слова: пенсійна система, виплати, демографічна ситуація, пенсійний вік, стаж, пенсійні фонди, державний бюджет, пенсійне забезпечення, рівні пенсійної системи, накопичення.

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2025.03.176

Отримано 25.04.2025

UDC [331.25:336.14:368.94]:061.1(410)

THE LATEST TRENDS IN GOVERNMENT REFORMING THE PENSION SYSTEM IN GREAT BRITAIN

Vasyl Zelenko

Lviv Polytechnic National University, Lviv, Ukraine

Summary. This article examines the evolution of the United Kingdom pension system, which is considered one of the oldest and most effective in Europe. The author emphasizes that despite its long history of operation, the pension system is constantly changing under the influence of demographic and socio-economic challenges. One of the main problems in the pension system is the growing aging of the population, which increases the burden on social security payers and the state budget, from which the basic pension is financed. In this regard, attention is focused on the need for continuous improvement of pension mechanisms. The paper examines the three-tier structure of the British pension system: the basic pension, state retirement pensions and non-state savings programs. The study indicates that due to demographic problems (population aging), there is a gradual transition to defined contribution schemes and a decrease in the prevalence of defined benefit schemes. Considerable

attention is paid to studying the impact of automatic registration of employees in pension programs, which has significantly increased the coverage of the population with pension savings. Of particular interest for the study are statistical data on the increase in the number of participants in pension programs and the increase in the volume of investments in pension funds. The author draws attention to the problems of insufficient contributions in the non-state pension sector, an increase in the share of self-employed persons without pension protection, as well as the future consequences of raising the retirement age for women. It is noted that such reforms have had a negative impact on low-income households and have led to an increase in poverty among older women. The article concludes that in the UK the highest risks in terms of demographic pressure are borne by the younger generation. However, the positive point is that it is the young people who have more time to adapt, and the state – to take further steps to reform the pension system, in particular, in terms of adjusting public policy to create fairer conditions for pensioners in the future.

Key words: pension system, payments, demographic situation, retirement age, length of service, pension funds, state budget, pension provision, pension system levels, accumulation.

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2025.03.176

Received 25.04.2025

Постановка проблеми. Систему пенсійного забезпечення у Великобританії вважають однією із найнеефективніших та найстаріших у Європі. Однак через більше ніж понад сотню років функціонування королівському уряду довелося неодноразово її реформувати. Останніми роками у країні, як і у більшості європейських країн, постійно зростають темпи старіння населення. Відтак, це неминуче призводить до поступового зростання демо-економічного навантаження на платників соціальних внесків та додаткове фінансове навантаження на державний бюджет (із нього виплачується т.з. базова пенсія, яка є гарантована законодавчо). У свою чергу, така ситуація вимагає постійного удосконалення як основних параметрів системи пенсійного забезпечення, так і комплексного її регулювання загалом. З огляду на це, дослідження досвіду Великобританії у цій сфері є актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій літературі пенсійне забезпечення у Великій Британії досліджують такі науковці: Кар'ялайнен Х., Крібб Дж., О'Брайен Л., Еммерсон Ч. та Джонсон П., Мірза-Девіс Дж., Камбо Ж., Нейджел Т., Миргород-Карпова та інші.

Згідно з результатами досліджень, які провели Джонатан Крібб, Карл Еммерсон, Пол Джонсон, Хайді Кар'ялайнен та Лоуренс О'Браєн економічні та політичні зміни за останні два десятиліття вимагають комплексного перегляду пенсійної системи Великобританії [4]. У роботах Джеймса Мірза-Девіс та Стефані Каннінгем обговорюється автоматичне зарахування пенсій, його впровадження, вплив, яке воно мало, потенціал для майбутніх урядових пенсійних реформ [5]. Жозефіна Камбо аналізує запровадження автоматичної пенсії для осіб молодого покоління [1]. А ось Тобі Нейджел заохочує те, що подальше реформування пенсійної системи Великої Британії повинно проводитися з використанням досвіду іноземних держав [6]. Миргород-Карпова В. та Корощенко К. проводять порівняльно-правову характеристику функціонування пенсійної системи України, Великобританії та США [11].

Метою дослідження є проведення аналізу основних реформ системи пенсійного забезпечення Великої Британії з метою визначення ключових тенденцій подальшого розвитку пенсійної системи, окреслення позитивних та негативних тенденцій її функціонування.

Постановка завдання. Для досягнення поставленої мети визначено такі наукові завдання: розглянути особливості функціонування та структуру системи пенсійного забезпечення Великобританії; проаналізувати проведені урядом пенсійні реформи (солідарного та накопичувального рівнів); зробити відповідні висновки та рекомендації щодо наслідків проведених пенсійних реформ.

Для вирішення поставлених завдань у роботі використано такі методи: аналіз, синтез, статистичний метод, історичний, аналогія, порівняння, графічний.

Виклад основного матеріалу. Дослідження пенсійної системи Великої Британії є вкрай актуальним на сьогодні, оскільки це одна з найстаріших і найскладніших систем у світі (вперше державні пенсії почали виплачувати ще в 1908 р.). Вона відноситься до Англосаксонського типу (система Беверіджа) і має свої відмінності від багатьох систем країн континентальної Європи та вважається однією з найкращих у Європі.

Особливістю є те, що уряд гарантує платникам внесків пенсійні виплати у розмірі 20 відсотків від середньої зарплати працівника (змінний показник), забезпечується підтримкою із державного бюджету. Відтак, т.з. базова пенсія залежить від ефективності функціонування податкової системи. В загальному, Королівство має трирівневу пенсійну систему [11].

Відтак, **перший рівень** – базовий (мінімальна виплата – не менше 10 років трудового стажу на території Великобританії та сплати внесків до National Insurance, вимога до максимальної виплати – наявність 35 років стажу). **Другий рівень** – державні пенсії за вислугою років (накопичення заощаджень). **Третій рівень** – недержавний (накопичувальний). В загальному, кожна особа вибирає ту схему, яка є найкомфортнішою для неї, отримуючи гарантовано базову пенсію від держави [7].

Незважаючи на механізм захисту від інфляції, базова складова – це доволі незначні виплати. Надійні пенсійні системи з визначеними виплатами за межами державного сектора є рідкістю, а на зміну їм прийшла ерзац-версія з визначеними внесками. Середній розмір внесків компаній на пенсійне забезпечення своїх працівників становить лише 3,4% від заробітної плати, що ледве перевищує встановлений законом мінімум [7]. Окрім цього, поступове старіння населення погіршує дану ситуацію. Так, до 2050 року очікується, що середній вік населення досягне 44,5 року. Для порівняння, у 1950 році середній вік у Сполученому Королівстві становив 34,9 року [8]. На рис. 1 подано розподіл населення Великої Британії за віком у 2012–2022 рр. у відсотковому співвідношенні.

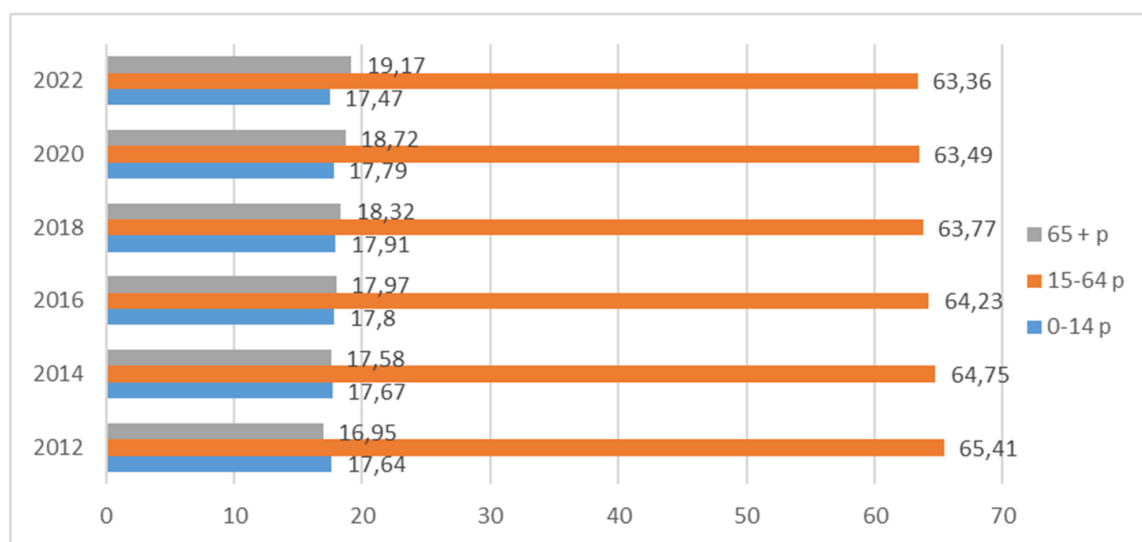

Рисунок 1. Розподіл населення Великої Британії за віком у 2012–2022 рр., %

Джерело: складено на основі даних [2].

Завдяки такій ситуації виникло постійне зростання проблеми фінансового забезпечення пенсійних виплат. Тож урядом було впроваджено автоматичну реєстрацію працівників, що дозволило залучити мільйони нових працівників до пенсійних

заощаджень. До прикладу, кількість людей, які отримують державну пенсію, у 2023 р. зросла на 140 тис. до 12,6 млн осіб – це на 1,1% у порівнянні з 2022 р. [10].

Однак через вищевказані причини цей механізм не може забезпечувати того рівня виплат, як кілька десятиліть тому. Реформа призвела до зростання обсягу інвестицій у пенсійні фонди Великої Британії – з менш ніж 90 мільярдів фунтів стерлінгів у 2012 році до близько 116 мільярдів фунтів стерлінгів у 2022 році. Роботодавці зобов'язані реєструвати працівників окрім випадків відмови останніх. Це призвело до десятикратного збільшення загальної кількості учасників професійних пенсійних програм з визначеними внесками з 2,1 мільйона у 2011 році до 21 мільйона у 2019 році. Кількість учасників, які активно сплачують внески, зросла з низької позначки в 0,9 мільйона активних учасників у 2011 році до 10,6 мільйонів учасників у 2019 році [6].

У 2011 році близько 42% працівників приватного сектора в цільовій групі автоматичного зарахування отримували пенсію за місцем роботи, і ця частка з часом зменшувалася. Але з 2019 року ця цифра піднялася до 86% (згідно з даними Міністерства праці та пенсій). Вперше працівники приватного сектора досягли рівня участі в пенсійному забезпеченні, який не набагато нижчий, ніж у працівників державного сектора [5].

Уряд Великої Британії усю інформацію про державні пенсії подає на спеціальній платформі «GOV.UK» у розділі «STATE PENSION», де вказано усі види можливих пенсій та критерії участі в системі [3].

Молодь, яка приєднується до робочої сили у віці 18 років, була визначена як та, яка буде в найбільшому вигаді від змін, прийнятих урядом Великобританії. Вік автоматичної реєстрації було знижено з 22 до 18 років [1].

Ще однією проблемою є те, що майже всі (82%) учасники пенсійного забезпечення в приватному секторі мають внески менше 15% від заробітку, що не забезпечуватиме адекватного рівня коефіцієнта заміщення пенсійних виплат. А після пандемії у країні зросла кількість самозайнятих, які взагалі не сплачують пенсійних внесків.

Через урядову реформу із підвищення пенсійного віку для жінок з 60 до 65 років у 2010–2018 роках, а згодом з 65 до 66 років і для чоловіків і для жінок у 2018–2020 роках доходи найбільше зменшилися саме у домогосподарствах із низьким та середнім рівнем доходу, які зазвичай більше залежать від державної пенсії. Також рекордно збільшилася частка працюючих людей віком 65–69 рр. Окрім цього, статистика показує збільшення рівня бідності серед жінок саме через підвищення пенсійного віку [4].

Ряд експертів виділяють наступну проблему: тиск старіння нації на державні фінанси Великобританії, зокрема державну пенсію, є значним. Це супроводжується ще більшим тиском, спричиненим потребою в медичному та соціальному обслуговуванні в умовах дедалі старішого населення та збільшенням витрат з часом. Прогнози OBR вказували, що державні витрати на охорону здоров'я та соціальне забезпечення постійно зростатимуть: з 10,3% національного доходу у 2021 році до 13,7% у 2051 році та 17,5% у 2071 році [9].

Отже, найбільшому ризику підпадають представники молодого покоління: по-перше – більшість із них не працює у державному секторі та у минулому не заощаджували на пенсію з визначеними виплатами (більшу, ніж у приватному секторі); вони мають менше шансів заробити на власне житло і витрачатимуть кошти на орендоване; існує велика ймовірність підвищення для них пенсійного віку у майбутньому та зменшення пенсійних виплат через додатковий тиск на державні фінанси.

В загальному, пенсійними коштами, які працівники накопичують у пенсійних програмах з визначеними внесками, потрібно буде ретельно керувати не лише

протягом трудового життя, а й у старості, щоб забезпечити можливість скористатися гнучкістю пенсійних свобод і звести до мінімуму ймовірність прийняття рішень, про які вони згодом шкодуватимуть, або взагалі ухилятися від прийняття рішень. Але той факт, що найбільші виклики стоять перед тими, кому ще далеко до пенсії, також означає, що є більше часу і можливостей для державної політики, щоб вирішити ці проблеми і допомогти забезпечити кращі умови життя після виходу на пенсію для цих поколінь [4].

Висновки. Проаналізовано основні напрями реформування пенсійної системи урядом Великої Британії в контексті новітніх соціально-економічних та демографічних викликів. Результати проведеного дослідження вказують, що незважаючи на багаторічну сталість даної пенсійної моделі, її активно адаптують до умов, спричинених старінням населення, трансформаціями ринку праці та зростанням фінансового навантаження на державний бюджет тощо.

Основними інституційними змінами за останні десятиліття стало запровадження загальнообов'язкової автоматичної реєстрації найманих працівників до пенсійних програм з визначеними внесками. Це дозволило значно підвищити рівень охоплення населення накопичувальними схемами. Збільшення обсягів інвестицій до пенсійних фондів свідчить про повільну зміну акценту в напрямку від солідарної до змішаної системи пенсійного забезпечення, де основну роль відіграє персональна відповідальність людини за своє майбутнє матеріальне забезпечення у старості.

Під час дослідження виявлено ряд проблем у функціонуванні пенсійної системи Великобританії, а саме: у недержавному секторі є недостатній рівень внесків, мала участь самозайнятих осіб у пенсійних програмах, підвищення пенсійного віку здійснює негативний вплив на найвразливіші категорії населення, в тому числі жінок. Загальне зростання бідності серед осіб пенсійного віку є викликом для національної системи соціального захисту в цілому.

Представники молодого покоління несуть найбільші ризики у довготривалій перспективі. Для них є характерним непостійне працевлаштування, невисока участь у додаткових пенсійних схемах та залежність від витрат на орендоване житло. Однак достатній запас часу перед їхнім виходом на пенсію дає шанси уряду для формування ефективної публічної політики, покликані усунути поточні недоліки пенсійної системи та досягти вищого рівня адекватності пенсійних виплат у майбутньому. Відтак, досвід Великобританії є цінним орієнтиром для держав, що провадять реформування власних пенсійних систем, зокрема й для України.

Conclusions. The article analyzes the main directions of pension system reform by the UK government in the context of the latest socio-economic and demographic challenges. The results of the study indicate that despite the long-term stability of this pension model, it is actively being adapted to the conditions caused by the aging of the population, labor market transformations and the increase in the financial burden on the state budget, etc.

The main institutional changes in recent decades have been the introduction of mandatory automatic registration of employees in defined contribution pension programs. This has significantly increased the level of coverage of the population by savings schemes. The increase in the volume of investments in pension funds indicates a slow change in emphasis from a solidarity-based to a mixed pension system, where the main role is played by the personal responsibility of a person for their future financial security in old age.

The study identified several problems in the functioning of the UK pension system, namely: there is an insufficient level of contributions in the non-state sector, low participation

of self-employed persons in pension programs, and the increase in the retirement age has a negative impact on the most vulnerable categories of the population, including women. The general increase in poverty among persons of retirement age is a challenge for the national social protection system as a whole. Representatives of the younger generation bear the greatest risks in the long term. They are characterized by unstable employment, low participation in supplementary pension schemes and dependence on rental housing costs. However, a sufficient margin of time before their retirement gives the government a chance to form an effective public policy designed to eliminate the current shortcomings of the pension system and achieve a higher level of adequacy of pension payments in the future. Therefore, the UK experience is a valuable reference point for countries that are reforming their own pension systems, including Ukraine.

Список використаних джерел

1. Cumbo J. Rollout of auto enrolled pensions for under-22s likely in 2025. *Financial Times*. URL: <https://on.ft.com/46iPGbY> (дата звернення: 13.03.2025).
2. Estimates of the population for the UK, England, Wales, Scotland, and Northern Ireland. URL: <https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/populationandmigration/populationestimates/datasets/populationestimatesforukenglandandwalesscotlandandnorthernireland> (дата звернення: 21.03.2025).
3. GOV.UK: Official website of the United Kingdom government. URL: <https://www.gov.uk/welfare> (дата звернення: 28.03.2025).
4. Karjalainen H., Cribb J., O'Brien L., Emmerson C., Johnson P. Challenges for the UK pension system: the case for a pensions review. In *Institute for Fiscal Studies*. URL: <https://ifs.org.uk/publications/challenges-uk-pension-system-case-pensions-review> (дата звернення: 21.03.2025).
5. Mirza-Davies J., Zaidi K. Pensions: Automatic enrolment – current issues – House of Commons Library. *House of Commons Library*. URL: <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/sn06417/> (дата звернення: 10.04.2025).
6. Nangle T. Britain must look abroad to reform its pensions. *Financial Times*. URL: <https://www.ft.com/content/bc46155a-bea9-4ec8-ad56-31df2d1a1584> (дата звернення: 12.04.2025).
7. Pensions in the UK. URL: <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-10139/> (дата звернення: 09.04.2025).
8. Statista the United Kingdom: web portal. URL: <https://www.statista.com/statistics/281174/uk-population-by-age/> (дата звернення: 03.04.2025).
9. Office of Budget Responsibility. URL: https://obr.uk/cross_cutting/pensions/ (дата звернення: 12.04.2025).
10. DWP benefits statistics: August 2023. *GOV.UK*. URL: <https://www.gov.uk/government/statistics/dwp-benefits-statistics-august-2023/dwp-benefits-statistics-august-2023> (дата звернення: 27.03.2025).
11. Миргород-Карпова В., Корощенко К. Функціонування пенсійної системи України, Великобританії та США: порівняльно-правова характеристика. *Правові горизонти*. 2020. № 21 (34). С. 141–147. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/78841> (дата звернення: 04.04.2025). DOI: <https://doi.org/10.21272/legalhorizons.2020.i21.p141>

References

1. Kambo Dzh. Roz'hortannya avtomatychnoyi pensiyi dlya osib vikom do 22 rokiv, ymovirno, u 2025 rotsi. *Financial Times*. Available at: <https://on.ft.com/46iPGbY> (accessed: 13 March 2025). (In English).
2. Otsinky chysel'nosti naselennya Velykobrytaniyi, Anhliyi, Uel'su, Shotlandiyyi ta Pivnichnoyi Irlandiyyi. Available at: <https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/populationandmigration/populationestimates/datasets/populationestimatesforukenglandandwalesscotlandandnorthernireland> (accessed: 21 March 2025). (In English).
3. GOV.UK: Ofitsiynyy veb-sayt uryadu Velykobrytaniyi. Available at: <https://www.gov.uk/welfare> (accessed: 28 March 2025) (in English)
4. Karjalainen H., Cribb J., O'Brien L., Emmerson C., Johnson P. Challenges for the UK pension system: the case for a pensions review. *V Instytuti fiskal'nykh doslidzhen'*. Available at: <https://ifs.org.uk/publications/challenges-uk-pension-system-case-pensions-review> (accessed: 21 March 2025). (In English).
5. Mirza-Devis Dzh., Zayidi K. Pensiyi: avtomatychne zarakhuvannya – potochni pytannya – Biblioteka Palaty hromad. *Biblioteka palaty hromad*. Available at: <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/sn06417/> (accessed: 10 April 2025). (In English).

6. Nengl T. Velykobrytaniya maye dyvytysya za kordon, shchob reformuvaty svoyi pensiyni systemy. *Financial Times*. Available at: <https://www.ft.com/content/bc46155a-bea9-4ec8-ad56-31df2d1a1584> (accessed: 12 April 2025). (In English).
7. Pensiya u Velykobrytaniyi. Available at: <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-10139/> (accessed: 09 April 2025). (In English).
8. Statista Velykobrytaniya: veb-portal. Available at: <https://www.statista.com/statistics/281174/uk-population-by-age/> (accessed: 03 April 2025). (In English).
9. Upravlinnya byudzhetnoyi vidpovidal'nosti. Available at: https://obr.uk/cross_cutting/pensions/ (accessed: 12 April 2025). (In English).
10. Statystyka pil'h DWP: serpen' 2023 r. *GOV.UK*. Available at: <https://www.gov.uk/government/statistics/dwp-benefits-statistics-august-2023/dwp-benefits-statistics-august-2023> (accessed: 27 March 2025). (In English).
11. Myrhorod-Karpova V., Koroshchenko K. (2020) Funktsionuvannya pensiynoyi systemy Ukrainy, Velykobrytaniyi ta SSHA: porivnyal'no-pravova kharakterystyka. [Functioning of the pension system of Ukraine, Great Britain and the USA: comparative legal characteristics] *Pravovi horyzonty*, vol. 21 (34), pp. 141–147. Available at: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/78841> (accessed: 04 April 2025) (In Ukrainian). DOI: <https://doi.org/10.21272/legalhorizons.2020.i21.p141>